

nieuws- en informatieblad

BELANGRIJKE DATA

- Dinsdag 9 oktober 2012: Bezoek aan de affichetentoonstelling in het Drents Museum, Assen met rondleiding en toelichting.
- Zaterdag 24 november 2012: Bezoek aan het Scheepvaarthuis

IN DIT NUMMER

- Van het bestuur: geef uw e-mailadres door; Terugblik reis naar Essen; Terugblik excursie naar de tentoonstelling van Isaac Israels in Den Haag (pag 2).
- Evenementen: Dinsdag 9 oktober 2012: Bezoek aan de affichetentoonstelling in het Drents Museum, Assen met rondleiding en toelichting (pag 4).
- Evenementen (vervolg): Zaterdag 24 november 2012: Bezoek aan het Scheepvaarthuis (pag5).
- Schenking (pag 7).
- Van Braaf tot Stout, de Vereniging Voor de Kunst (pag 8).
- Krullen in Zwolle (pag 14).
- Tentoonstellingsagenda (pag 16).

Geef uw e-mailadres door

Heeft u een e-mailadres laat het dan

vooral ook de VVNK weten! Van veel leden beschikken we inmiddels over het e-mailadres maar (nog) niet van iedereen. Is het adres veranderd of niet aan ons doorgegeven stuur dan a.u.b. een bericht naar penningm@vvnk.nl

Terugblik reis naar Essen en omgeving

Els van Veggel

34 VVNK-ers gingen op 8 juni jl. naar het

Ruhrgebied. Bezocht werden onder meer Duisburg (Museum Lehmbruck) en Essen waar een gids ervoor had gezorgd dat de 3 kerken waaraan Thorn Prikker een belangrijke bijdrage had geleverd, voor ons werden opgesteld en de imposante synagoge.

De volgende dag stond in het teken van de mijnbouw. In Dortmund ontdekten we dat de mijngebouwen een welhaast kasteelachtige uitstraling hebben met prachtige Jugendstil details. Terug in Essen bezochten we een enorm mijnbouwcomplex, indertijd het grootste van Europa, de Zeche Zollverein. Ook hier heel veel boeiende archi-

tectuur met nog een vleugje Nederland in de vorm van een enorme roltrap en een schitterend trappenhuis van de hand van Rem Koolhaas. De volgende ochtend begon met een bezoekje aan een heel lieflijke woonwijk uit de dertiger jaren, de Margarethehöhe. Daarna bezochten we het befaamde Folkwang museum. De vaste collectie is imposant maar er was ook een heel mooie affichetentoonstelling uit onze periode.

Terugblik excursie naar de tentoonstelling van Isaac Israëls in Den Haag.

Kees van der Geer

Maar liefst 69 mensen bezochten met de VVNK de tentoonstelling in Den Haag. Meer dan in een keer in de Salon van het Haags Historisch Museum zouden passen, waardoor besloten werd een tweede excursiedatum op 16 augustus te organiseren. Alle leden waarvan bij de VVNK een e-mailadres bekend was kregen opnieuw

De laatste stop was in Oberhausen. De grootste gashouder van Europa is daar omgebouwd tot een tentoonstellingsruimte, ditmaal een fototentoonstelling van de belangrijkste en mooiste natuur- en cultuurmonumenten. Aan het eind van de middag ging ieder tevreden huiswaarts en iedereen liet al weten van plan te zijn nog eens terug te gaan. Het Ruhrgebied had z'n verkiezing enkele jaren geleden tot Culturele Hoofdstad meer dan waar gemaakt.

Wij als organisatoren en enthousiaste deelnemers konden heel tevreden terugzien op een boeiende reis.

de kans om voor de tweede excursie in te schrijven. Helaas bleek het op die korte termijn niet mogelijk om de overige leden ook per post aan te schrijven. Op beide dagen hield historicus Lex van Tilborg in het Haags Historisch Museum een inleiding over Isaac Israëls in Den Haag. Na het programma bezochten diverse VVNK-leden nog het panorama van Mesdag c.s., de tentoonstelling in het Louis Couperus Museum of het Atrium van het Stadhuis. Enkele impressies van het geslaagde evenement treft u op bijgaande foto's.

EVENEMENTEN

Dinsdag 9 oktober 2012.

Bezoek aan de affichetentoonstelling in het Drents Museum, Assen met rondleiding en toelichting.

Van Berlage tot Zwart, Nederlandse affiches (1890-1940) uit de collectie van het Drents Museum en het Affichemuseum in Hoorn.

Bezoekers dienen zich te melden bij de ingang voor groepen Brink 1 in Assen. Het Drents Museum is op een loopafstand van ongeveer 10 minuten van het NS station Assen gelegen. Uiteraard kan men ook eerder komen via de normale entree van het museum om andere tentoonstellingen (Vikingen! en de vaste collectie; zie ook

Programma Affichetentoonstelling Drents Museum, Assen

- 14:00 uur Ontvangst met koffie/thee plus iets lekkers in de Statenzaal van het Drents Museum.
- 14:30 - 15:30 uur Rondleiding met toelichting door Willeminj Lindenhovius, conservator van de collectie beeldende kunst en kunstnijverheid 1885 – 1935 van het Drents Museum door de affichetentoonstelling en de onlangs in gebruik genomen sfeerpresentatie met lichtbeelden, muziek en gesproken woord in de balzaal op de benedenverdieping.

www.drentsmuseum.nl) in het Museum te bekijken. Om 14.00 uur kan men zich dan melden in de Statenzaal.

Inschrijving en kosten

Aanmelden tot uiterlijk 1 oktober via de website (www.vvnk.nl/evenementen.php) of schriftelijk via bijgevoegde aanmeldstrook.

De kosten bedragen exclusief de entree van het museum € 6 en € 7,50 voor introducties. De entree met museumjaarkaart of geldig lidmaatschapsbewijs van de VVNK is gratis.

Telefonisch contact is op 9 oktober mogelijk via 06 2355 2634.

EVENEMENTEN (VERVOLG)

Zaterdag 24 november 2012.

Bezoek aan het Scheepvaarthuis.

Rond 1913 besluiten zes Amsterdamse Rederijen hun krachten te bundelen en als symbool hiervan een nieuw gebouw te laten zetten dat past in de Amsterdamse grachtengordel. Ze willen proberen opgelopen achterstand in concurrentiepositie van Amsterdam aan Rotterdam en Antwerpen terug te winnen. Gekozen wordt voor de nieuwste architectuur, voor een Gesamtkunstwerk, vol nautische symboliek: schepen, oceanen, werelddelen, sterrenbeelden, uitdrukkingen van de glorie in verleden en heden van de Hollandse zeescheepvaart. Het gebouw moest liggen op de plek waarvandaan vier eeuwen eerder de zeilschepen voor het eerst vertrokken naar het verre Indië, Amerika en Azië.

Het nieuwe gebouw het Scheepvaarthuis wordt gezien als het eerste gebouw dat in de stijl van de Amsterdamse School is opgetrokken. De reders kozen voor jonge architecten en kunstenaars als Van der Meij en Van Gendt, De Klerk en Kramer. De gebroeders Van

Gendt waren verantwoordelijk voor de technische uitvoering, Van der Mey verzorgde de architectonische vormgeving samen met de vooraanstaande Amsterdamse School architecten M. de Klerk en P.L. Kramer. De beeldhouwwerken aan het gebouw werden vervaardigd door H.A. van den Eijnde, H. Krop en W.C. Brouwer.

Programma Scheepvaarthuis, Amsterdam

11:00 uur Ontvangst met koffie of thee en gebak in het restaurant van Grand Hotel Amrath.

11:30 uur Voordracht en rondleiding.

13:00 uur Einde.

Na afloop kunt u desgewenst voor eigen rekening lunchen in Hotel Amrath waarna u het dagje Amsterdam naar eigen inzicht kunt voortzetten bv. met een bezoek aan het Joods Historisch Museum of de Hermitage aan de Amstel.

Kunstig metselwerk met speciaal gebakken handvormstenen, verfijnd beeldhouwwerk, handsmeedwerk, glas-in-lood en blankwit marmer. Het gebouw vormt als het ware een afgemeerd schip: "stuurboordzijde" aan de Prins Hendrikkade, de "boeg" richting Centraal Station.

Binnen valt het bijzondere karakter van het pand op. Deuren van tropisch hardhout, die als sluisdeuren sluiten; de draaideur draait boven een kompasroos. We zien Poseidon, de god van de zee en Hermes, de god van de handel. Ook is er de Campanile van Venetië en de toren van de Beurs van Berlage, als symbool van de stapelplaatsfunctie die Amsterdam in de Gouden Eeuw

van Venetië heeft overgenomen. Het rijk gedecoreerde trappenhuis wordt afgesloten door een imposante glas-in-loodkap gemaakt door glazenier W. Bogtman in de vorm van een omgekeerd schip. Aan het interieur werkten T. Nieuwenhuis en C.A. Lion Cachet.

Zo ontstond het Scheepvaarthuis met zijn schitterende hal en trappenhuis, bekroond door wereldbol en sterrenhemel, unieke kamers, prachtige vergaderzaal, originele lampen, meubilair en lambriseringen. Het eerste deel van het gebouw werd opgeleverd in 1913, het tweede deel in 1926. Sinds 1972 is het Scheepvaarthuis Rijksmonument en vanaf 1998 is het eigendom van de familie Van Eijl die er het luxe Grand Hotel Amrath Amsterdam vestigde.

Inschrijving en kosten

Aanmelden tot uiterlijk 12 november via de website (www.vvnk.nl/evenementen.php) of schriftelijk via bijgevoegde aanmeldstrook. De kosten bedragen € 22,50 en € 25,50 voor introducés. Als u zich via de website aanmeldt krijgt u ongeveer een week van te voren een bevestiging van uw inschrijving.

Telefonisch contact is op 24 november mogelijk via 06 1287 4553 of 06 2348 3329

Adres:

Prins Hendrikkade 108
1011 AK Amsterdam

Het is circa 5 minuten lopen van het Centraal Station.

SCHENKEN*

Regelmatig komt het onderwerp schenken en fiscale aspecten daarvan aan de orde. Per 1 januari 2012 zijn er wijzigingen doorgevoerd, daarom is het van belang om de huidige regels nog eens kort op een rij te zetten.

Geeft u wel eens geld of goederen aan een goed doel of een instelling? Dan doet u een gift. Er zijn 2 soorten giften:

- gewone giften
- periodieke giften

Als u een gift doet, mag u die misschien fiscaal aftrekken. Voor het aftrekken van gewone en periodieke giften gelden verschillende voorwaarden.

Gewone giften

Een belangrijke voorwaarde voor het aftrekken van een gewone gift is dat u deze moet doen aan een algemeen nut beogende instelling (ANBI). De Stichting Schone Kunsten rond 1900 is zo'n ANBI, de VVNK niet. Dat betekent dat gewone giften aan de VVNK niet als een fiscale aftrekpost kunnen gelden.

Voor het aftrekken van gewone giften aan een ANBI geldt als belangrijkste voorwaarde dat er een drempel is van 1 % en een maximum van 10 % van het drempelinkomen (dit is het totaal van uw inkomsten en aftrekposten in box 1, 2 en 3, maar zonder uw persoonsgebonden aftrek).

Voorbeeld: het drempelinkomen bedraagt € 50.000; de drempel bedraagt dan 1% daarvan = € 500. Dus alleen het be-

drag aan giften dat € 500 te boven gaat is aftrekbaar. Stel het totale bedrag aan jaarlijkse schenkingen bedraagt € 8000. Dan is in principe het maximum van 10 % van € 50.000 = € 5000 aftrekbaar en de resterende € 3000 niet.

Nieuw is nu dat schenkingen met ingang van 1 januari 2012 aan een culturele ANBI met 25 % mogen worden verhoogd. Daarbij geldt wel een maximum van € 1250. In het voorgaande voorbeeld betekent dit een aftrekpost van € 5000 + € 1250 = € 6250.

De SSK is erkend als een culturele ANBI.

Periodieke giften

Uw gift is in principe een periodieke gift als:

- u de gift hebt laten vastleggen bij een notaris
- u regelmatig (minstens 1 keer per jaar) bedragen overmaakt naar de instelling of vereniging die in de notariële akte wordt genoemd
- deze bedragen steeds (ongeveer) even hoog zijn
- u deze bedragen minimaal 5 jaar achter elkaar overmaakt.

Voor periodieke giften geldt geen drempelinkomen of maximaal aftrekbaar bedrag zoals bij eenmalige giften. Wel geldt de verhoging met maximaal € 1250 per jaar indien de periodieke gift aan een culturele ANBI wordt gedaan.

Periodieke giften aan zowel de VVNK als
(vervolg op pagina 15)

VAN BRAAF TOT STOUT. DE VERENIGING VOOR DE KUNST (1895-1938)

Frouke van Dijke

Denk je aan een Utrechtse kunstvereniging, dan denk je vanzelfsprekend aan Kunstliefde (1807), het genootschap dat nog steeds aan de Nobelstraat is te vinden. Oorspronkelijk had zich echter een andere vereniging op deze locatie gevestigd: Voor de Kunst (1895-1938). Tot haar fusie met Kunstliefde in 1938 voorzag zij de Domstad van talloze tentoonstellingen. Volgens de geschiedschrijving schudde zij het ingeslapen Utrecht eens goed wakker met deze 'revolutionaire' exposities en haar vooruitstrevende opvattingen over de arbeideremancipatie. Een interessante bewering, aangezien Utrecht ook tegenwoordig nog vaak wordt omschreven als een duffe provincie stad waar tot ver in de twintigste eeuw een uiterst conservatief kunstklimaat heerste. Was Utrecht werkelijk zo conservatief? En nog belangrijker; was Voor de Kunst werkelijk zo progressief?

Oprichting

Het Utrechtse culturele leven van rond de eeuwwisseling kan inderdaad nauwelijks als bruisend worden omschreven. Kunstliefde was van een belangrijk genootschap langzaam veranderd in een gezellig theekransje voor kunstlievende dilettanten, waar nieuwe kunststromingen nauwelijks aan bod kwamen. In 1891 confronteerde de kunstenaressen Etha Fles (1857-1948) en Jo Besier (1865-1944) het Utrechtse publiek echter met een spraakmakende expositie, waar zowel de Haagse School, het Amsterdams Impressionisme als het nieuwe raadselachtige

Jan Pieter Veth,
Portret van Etha Fles, 1886,
ets op papier, verblijfplaats onbekend.

Symbolisme kras door elkaar werden vertoond. Het bracht allemaal heel wat te weeg in Utrecht; enkele bezoekers zouden zelfs hun entreegeld hebben teruggeëist! Desalniettemin was de onderneming een groot succes, waarop Etha Fles besloot een kunstvereniging in Utrecht op te richten.

Op 1 september 1895 was Voor de Kunst eindelijk een feit. Naast Etha Fles bestond het bestuur door de jaren heen uit een mengeling van kunstlievende welgestelde burgers en figuren uit het artistieke milieu. Het streven was helder: 'De belangstelling voor de Beeldende Kunst in Utrecht op te wekken en het kunsthandwerk te steunen'. In tegenstelling tot Kunstliefde beloofde de vereniging de kunstnijverheid als een volwaardige

Etha Fles in haar atelier in Rome, 1911,
fotograaf onbekend (RKD)

kunstvorm te behandelen. Dit gebeurde vooral door middel van tentoonstellingen, waarvoor Etha Fles, met haar vele connecties in de kunstwereld, grotendeels verantwoordelijk was. Na haar vertrek uit Utrecht in 1906 namen onder anderen de kunstenaressen Elisabeth Adriani-Hovy (1873-1957) en de verzamelaar en uitgever Willem Scherjon (1878-1939) deze rol grotendeels over.

Leden

De vereniging maakte zich echter niet alleen sterk voor de kunstnijveraar, ook de arbeidende klasse moest worden gesteund. Haar belofte om exposities tevens open te stellen voor de werkman leverde Voor de Kunst al snel een progressieve reputatie op. Zo verwees Jan Toorop al in 1895 naar dit Utrechtse initiatief toen hij de emancipatie van de werkende klasse bij de Haagsche Kunstkring aanklopte. Het bestuur van Voor de Kunst was er echter zelf nog niet klaar voor om de arbeider daadwerkelijk als volwaardig lid toe te laten. Slechts op aange-

te van de werkende klasse bij de Haagsche Kunstkring aanklopte. Het bestuur van Voor de Kunst was er echter zelf nog niet klaar voor om de arbeider daadwerkelijk als volwaardig lid toe te laten. Slechts op aange-

Bewijs van lidmaatschap van Voor de Kunst.

wezen dagen mocht deze met een speciaal kaartje de tentoonstellingen bezoeken. De emancipatiekwestie leverde dan ook nogal eens interne conflicten op tussen de progressieve Etha Fles en de rest van de bestuursleden, die meenden dat de vereniging geen filantropische instelling moest worden. Over het algemeen bestond hierdoor ook het ledenbestand van Voor de Kunst grotendeels uit Utrechters van goede komaf. Haar hoge aantal leden toont echter wel het aanvankelijke succes van de vereniging aan. In 1906 beleefde zij haar hoogtepunt met maar liefst 814 lidmaatschappen, wat in 1918 echter al tot 371 was gekelderd.

Jan Toorop, *De Sphinx*, 1892-1897, potlood en krijt op papier, 1260 x 1350 mm, Gemeentemuseum Den Haag.

Tentoonstellingscatalogus Voor de Kunst, 1897.

Bremmer's voorkeur

Het is dan ook niet verwonderlijk dat de exposities van de vereniging goed aansloten bij de heersende smaak van haar welgestelde leden, die vaak tevens cursussen in kunstbeschouwing volgden bij H.P. Bremmer (1871-1950). Deze beroemde kunstpedagoog propageerde vooral de Haagse School, het Amsterdamse Impressionisme en het Symbolisme, maar ook latere geabstraheerde kunst. Hierdoor golden zijn voorkeuren lange tijd als vooruitstrevend, een imago dat hij echter later verloor. Ook veel bestuursleden van Voor de Kunst behoorden tot de zogenaamde 'Bremmerianen'. Heerste tussen hen echter al enige verdeeldheid over de arbeideremancipatie, het kunstenaarsveroorzaakte eveneens heftige meningsverschillen. Terwijl enkele van hen uitsluitend goede kunst van gevestigde namen wilden tonen, achtten anderen het juist hun taak om ook nieuw talent te stimuleren. Wel-

licht was deze tweestrijd verantwoordelijk voor het tentoonstellingsaanbod tussen 1895 en 1938, waarin verscheidenheid altijd lijkt te zijn nagestreefd. Beeldende kunst werd afgewisseld met kunstnijverheid en sculptuur, zowel uit binnen- en buitenland. Bovendien toonde de vereniging evenzeer oude als eigentijdse kunst, van Rembrandt tot Kandinsky. Voor de Kunst is dan ook in het verleden onterecht in de literatuur beschreven als een vereniging die uitsluitend moderne kunst aanbood.

Kunstaanbod

Het bestuur kan dan ook niet worden getypeerd als een groep voorvechters van moderne stromingen en de onbegrepen avant-garde. Het tentoonstellingsbeleid is goed weerspiegeld in haar houding ten opzichte van de bloeiende toegepaste kunst. Naast werk van vernieuwende ateliers als 't Binnenhuis, waarin Berlage en zijn aanhangers werkten in een strakke, constructivistische stijl, was er ook plaats voor de door hen zo verfoeide 'slordige' Art Nouveau en traditionele Neo-stijlen. De exposities aan Domplein 15, en later aan Nobelstraat 12, toonden bovendien voornamelijk kunstenaars die zichzelf al ruimschoots hadden bewezen. Toch bood de vereniging elk jaar wel een tentoonstelling die aansloot bij

de laatste ontwikkelingen in de Nederlandse kunstwereld. In haar beginjaren was dit vooral het Symbolisme, zoals de Toorop-tentoonstelling in 1898, waar topstukken als *De Sphinx* (1892-1897) waren aangevuld met tekeningen van Vincent van Gogh. Vanaf zijn eerste Nederlandse expositie in 1892 werd Van Gogh beschouwd als een van de belangrijkste pioniers van de moderne kunst, en door de jaren exposeerde de vereniging beroemde werken als *Café de nuit* (1888).

Hoewel Voor de Kunst zichzelf in 1907 feliciteerde met haar aanbod van het 'frische' en het 'nieuwe', bracht zij rond deze tijd nauwelijks werken van het nieuw opgekomen Luminisme, waarvoor liefhebber toch echt naar Amsterdam moesten afreizen. Desalniettemin zag men er genoeg

Vincent van Gogh, *Café de nuit*, 1888, olieverf op doek, 70 x 89 cm, Yale University Art Gallery, New Haven.

vergelijkbare kunst, zoals de 'Hedendaagse Italiaanse meesters' (1909), die met hun complementaire kleuren tot het verdriet van een recensent een 'ernstige klap' van dit moderne Luminisme hadden meegekregen. Bovendien bracht de vereniging veel Franse verwante 'stippelaars', wiens werk voorheen nog nauwelijks in Nederland te zien was geweest. Zo is de expositie van Franse kunst in het Amsterdamse Arti et Amicitiae (1901) in de kunstliteratuur beschreven als zeer belangrijk voor de ontwikkeling van Nederlandse moderne kunst, terwijl deze tentoonstelling door Etha Fles was samengesteld. Dezelfde werken van Monet, Pissarro en Sisley waren dan ook datzelfde jaar tevens in Utrecht te bewonderen.

Wassily Kandinsky, *Improvisatie nr. 26*, 1912, olieverf op doek, 97 x 107.5 cm, Städtische Galerie im Lenbachhaus, München.

In 1912 kwam Voor de Kunst dan werkelijk met een revolutionaire expositie. Via Duitsland, Rotterdam en Leiden was een overzichtstentoonstelling van de Russische expressionist Wassily Kandinsky te zien aan de Nobelstraat. Het bood zowel zijn vroege expressionistische werk als zijn nieuwste volledig abstracte stukken. De Utrechtse kunstenaar Wichmann was blij met deze selectie: 'Een voordeel van tentoonstellingen als deze, waar "brave" en "stoute" werken vreedzaam naast elkaar hangen is: dat de al-te-gekke, maar toch door zeker soort mensen lang niet zelden, en met wellust geuite dwaasheid: dat "die modernen" alleen maar "zoo raar" schilderen, "omdat zij niet genoeg talent hebben om op te vallen

als zij gewoon deden" onmogelijk wordt'. Toch hadden zowel bezoekers als critici het maar moeilijk met deze volledig onderwerpeloze composities in 'nog embryonale staat'. Echter, ook buiten de zogenaamd duffe Domstad was deze kunst nog lang niet algemeen geaccepteerd.

Gedurende haar bestaan ging de vereniging door met het combineren van de alom gewaardeerde Haagse School en het Amsterdams Impressionisme met modernere tentoonstellingen. Door de jaren heen prijsden critici

de 'heilzame anti-se-niliteitsinjectie' van de Moderne Kunstkring-expositie (1916), vergeleken zij het werk van kunstgroep De Branding (1918) met aangespoeld wrakhout en hadden hun twijfels over de geheel voorstellingsloze kunst van De Stijl.

De eenmantentoonstelling van Bart van der Leek (1919) was echter een moderne expositie te veel voor de toenmalig Voor de Kunst-voorzitter Van Noorle Jansen (1867-1929). Hij meende dat 'het werk der ouden artiesten te veel werd voorbij gezien en het onrijpe werk der jongeren werd vertoond', en vertrok.

Braaf tot stout

De reputatie van Voor de Kunst als een revolutionaire onderneming is dus enigszins overtrokken. Zowel met betrekking tot haar steun van de werkende klasse als haar aanbod van moderne kunst ligt genuanceerder. De bovengenoemde exposities tonen echter aan dat haar belang evenmin onderschat mag worden. Dit vraagt dan ook om een even genuanceerd beeld van het culturele leven in de Domstad, waar meer te beleven was dan men vaak doet vermoeden. Gelijk aan de Haagse en Rotterdamse Kunstkring toonde de Utrechtse vereniging kunstenaars met een goede reputatie naast jonge nieuwlichters met vooruitstrevende ideeën, of zoals Wichmann kenschetste:

Conrad Kickert, *Le rocher gris*, 1913, olieverf op doek, 58.5 x 72 cm., Museum De Wieger, Deurne.

'braaf' naast 'stout'. De vereniging maakte zich dan ook niet uitsluitend sterk voor de smaak van Bremmer, voor de kunstnijverheid, voor westerse of niet-westerse werken, voor traditionele of moderne kunst, maar simpelweg voor dé kunst.

Frouke van Dijke (1988) studeert Kunstgeschiedenis aan de Universiteit van Utrecht. Het bovenstaande artikel is een verkorte versie van haar Masterscriptie voor de Master Kunstgeschiedenis, Beeldende Kunst tot 1850, die zij heeft ingestuurd voor de scriptieprijs van de VVNK.

Op dit moment volgt zij daar de Researchmaster Art History of the Low Countries in its European Context.

KRULLEN IN ZWOLLE

Reinier Dozy

Wie komt niet wel eens langs Zwolle. Maar zelden komt het er dan van de stad te bezoeken. Jammer want Zwolle heeft een bruisende gezellige binnenstad met tal van leuke straatjes, monumenten en fraaie singels. Maar wat bijna niemand weet is dat het prachtige art nouveau architectuur bezit waaronder gave fraaie straatbeelden en panden. Die straten, in de Veerallee-buurt, liggen op een steenworp afstand van het station en kunnen ook vanaf de snelweg in een flits bereikt worden. U zult zeer verrast zijn over de statige herenhuizen die vaak als rijks- of gemeentelijk monument zijn aangewezen.

De straten kunnen concurreren met het Haagse Statenkwartier. Er is ook een hotel: Fidder in de Wilhelminastraat met terras. Binnen de singels en ook wel in de wijk tegenover het station bevinden zich nog tal van art nouveau panden - en natuurlijk ook uit andere stijlperiodes "rond 1900" - waarvan een aantal zeker de moeite waard zijn.

Een uitstekend gidsje om de art nouveau te verkennen is: "Krullen in Zwolle" uitgegeven door het ZAP, het Zwols Architectuur Podium, auteur Marcel Overbeek. Op kaart is aangegeven in welke straten zich de panden bevinden die de moeite van het bekijken waard zijn. Alle panden worden ver-

volgens aangeduid met adres, bouwjaar (praktisch alle tussen 1900 en 1910), architect en foto. De tekst bestaat uit een zeer beknopte beschrijving van gevelkenmerken en materialen. Er zijn enkele algemene passages waaronder het voorwoord. Bekende architecten die vele van de panden ontworpen hebben zijn de Zwollenaren: G.G. Post, G.B. Broekema en M. Meijerink. Het boekje kost slechts € 6 en is als handig pocketformaat uitgevoerd. De illustraties geven u een in-

druk van al het moois. Ik wens u een fraai dagje Zwolle!

Het boekje kan besteld worden bij het ZAP via info@stichtingzap.nl voor € 6 + verzendkosten.

Naschrift redactie: De VVNK heeft plannen om in 1913 een dagje Zwolle te organiseren met een bezoek aan het verbouwde museum de Fundatie en een stadswandeling.

(vervolg van pagina 7)

de SSK zijn aftrekbaar, maar een periodieke gift aan de SSK heeft wel het voordeel van de extra aftrek van 25 % vanwege haar status als culturele ANBI.

Schenken van kunstwerken

De waarde van de schenking kan naar keuze als een gift of een periodieke gift worden afgehandeld. De waardebepaling dient bij voorkeur door een onafhankelijke taxateur te geschieden. Daarbij moet de schenker zich ervan bewust zijn dat men in de meeste gevallen op de kunsthandel of een veiling is aangewezen als men zelf verkoop probeert te realiseren. De opbrengst is dan in de regel veel lager dan de getaxeerde waarde (kan wel zakken tot 1/3 van de taxatiewaarde). Het zou dus best financieel voordeliger kunnen uitpakken om het kunstwerk te schenken in plaats van het zelf te verkopen of te laten veilen!

Wat doet de SSK met giften?

Zoals bij velen bekend is de SSK eigenaresse van een omvangrijke collectie van kunst rond 1900. Deze collectie is in langdurige bruikleen gegeven aan het Drents Museum. Een gift in natura zal eveneens in bruikleen worden gegeven aan of het Drents Museum of een andere instelling bijvoorbeeld het RKD maar blijft dus eigendom van de SSK.

Een gift in geld zal worden gebruikt voor zaken zoals het financieel steunen van initiatieven zoals tentoonstellingen, publicaties en dergelijke die van belang zijn voor de kunst rond 1900.

Neem voor meer informatie contact op met redactie@vvnk.nl.

*) Aan dit artikel kunnen geen rechten worden ontleend.

TENTOONSTELLINGAGENDA per september 2012

Amersfoort – Museum Flehite
033-2471100 / www.museumflehite.nl

Jan Hendrik Pennings; t/m 11 november 2012.

Jan Hendrik Pennings werd in 1898 geboren op Java, als zoon van de Nederlands Hervormde zendeling Anton Adriaan Pennings en Jeanne Dijkman. Het overlijden van zijn vader toen hij 4 jaar oud was maakte grote indruk op hem. Jan Pennings werd een dromer, iemand die in zijn eigen wereld leefde. Zijn leven lang probeerde hij het wezen van de dingen te vatten in zijn werk. Hij tekende veel en graag en ging een jaar naar de Teekennormaalschool, maar maakte de opleiding niet af. Een van zijn docenten bezorgde hem een baan als anatomisch tekenaar bij professor Kohlbrugge aan de Universiteit Utrecht waar hij weer mee moest stoppen toen de Eerste Wereldoorlog uitbrak.

Kunsthandelaar Dolf Unger, eigenaar van de Rotterdamse kunsthandel Unger en Van Mens, zag het talent van de jonge Pennings en kocht begin jaren twintig een groot deel van zijn schilderijen aan. Hij vergeleek Pennings met de toen pas overleden kunstenaar Jan Mankes (1889-1920). Om hem in het vizier te houden, spoorde hij Pennings aan om de jonge kunstenaar Wim van Hussem (1900-1974) een jaar te vergezellen naar Frankrijk. Na zijn terugkeer ver-

anderde het leven van Pennings drastisch. Zijn moeder overleed en Jan kreeg een kamer bij de familie Bosshardt, de ouders van 'Majoor Bosshardt'. Jan had graag naar de kunstacademie gewild, maar kreeg hiervoor geen toestemming van zijn pleegvader. Hij had echter ook muzikaal talent en kreeg wel toestemming om naar het conservatorium te gaan. Zo voorzag hij een poos in zijn onderhoud als viooldocent. Hij gaf onder andere les aan Willy Dillen, met wie hij later trouwde en kinderen kreeg.

Het gezin verhuisde in 1939 naar Amersfoort. Daar werd Pennings lid van het Amersfoorts Kunstenaars Gilde (AKG). Hij leerde er nieuwe collega kunstenaars kennen en bekwaamde zich onder begeleiding van zijn vriend Dick van Luyn (1896-1981) in het maken van etsen en litho's. Het werk van Jan bleef vele jaren onveranderd, al voegde hij soms wat zachte kleuren toe

aan zijn zwart-wit tekeningen. Pennings overleed in 1982 in Amersfoort. In Museum Flehite wordt een bescheiden selectie van zijn werk na lange tijd weer geëxposeerd.

Deventer – Historisch Museum Deventer

0570-693783 / www.historischmuseum-deventer.nl

Fietsenparade - Oud en nieuw; t/m 28 oktober 2012.

Fietsen, in Nederland kun je je geen straat zonder fiets voorstellen. De Eerste Nederlandse Rijkswielafabriek (ENR) uit Deventer heeft veel invloed gehad. Directeur Henricus Burgers maakte in de late 19e eeuw veel fietsmodellen die nog steeds populair zijn! Al deze originele Burgersfietsen zijn met hun moderne tegenhangers te zien in de tentoonstelling Fietsenparade. Oud en nieuw in Historisch Museum Deventer.

Zeven jaar na de uitvinding van de vélocipède door de Fransman Pierre Michaux bracht Burgers zijn eerste fiets, de houten doordraaier (1868), op de markt. De eerste fiets van Nederland! Deze fiets en de opmerkelijke Hoge Bi, een fiets met een groot voorwiel en klein achterwiel, zijn opvallende

verschijningen in de bijna 150 geschiedenis van ons stalen ros.

Nieuwe fietsen met nieuwe ontwikkelingen? Misschien toch niet zo nieuw? Burgers was zijn tijd ver vooruit en heeft veel noviteiten doorgevoerd. Zoals de transportfiets met de bak voorop, momenteel met bloemenslingers versierd. Of de vouwfiets, bedacht voor de soldaat in het veld, tegenwoordig vooral handig in de trein! Een tandem of een fiets met hulpmotor, het is allemaal al lang geleden door Burgers uitgevonden.

Domburg – Museum Tak van Poortvliet
0118-584618 / www.marietakmuseum.nl

NAAR BUITEN! DE KUNSTENAARSKOLONIE WORPSWEDE IN DOMBURG; t/m 11 november 2012.

De jonge kunststudent Fritz Mackensen, die in 1884 voor het eerst naar Worpswede ging, was vooral gegrepen door de prachtige kleuren, de weerspiegeling ervan in het water, het donkere veen met de turflagen, de op de akkers werkende mensen en de Weyerberg, een hoge heuvel van zand en geestgrond.

Detail prijscourant Burgers

Hans am Ende, *meisje in de wei*.

In de zomer van 1889 kwamen zijn studievrienden Otto Modersohn en Hans am Ende met hem mee. Enkele jaren later legden zij met Fritz Overbeck en Heinrich Vogeler de basis voor de kunstenaarskolonie. Ze richtten de Künstlervereinigung Worpswede op en brachten hun werken in voor de Internationale Ausstellungen van 1895 en 1896 in het Glaspalast in München. Het werd een groot succes. Een toestroom van kunstenaars was het gevolg, tot ongenoegen van de oorspronkelijke kunstenaars. Een uitzondering maakten zij voor de jonge schilderes Paula Becker, de beeldhouwster Clara Westhoff en de dichter Rainer Maria Rilke.

De namen van Paula Becker (1876-1907), die met Otto Modersohn trouwde; Rilke (1875-1926), die in het huwelijk trad met Clara Westhoff; Vogeler (1872-1942),

die de kunstenaar Martha Schröder huwde, en de jonge Ottilie Reylaender (1882-1965) zouden onverbrekkelijk met Worpswede verbonden raken.

Rilke maakte de kolonie bekend door er in 1903 een monografie over te publiceren, Paula Modersohn-Becker kon zich, met Ottilie Reylaender in haar kielzog, in Worpswede en Parijs ontplooiën tot algemeen erkend voorloopster van het Duitse expressionisme en Vogeler was de man die de Jugendstil en de toegepaste kunst naar Worpswede had gebracht.

Het Museum Domburg laat in een selectie van bijzondere werken uit privé- en museale collecties het eigen karakter van Worpswede als kunstenaarskolonie zien, hoe zij haar plaats inneemt in de rij kunstenaarskolonies die rond 1900 zo'n enorme invloed op het Europese kunstleven hebben uitgeoefend.

Dordrecht – Dordrechts museum
078-6482148 / www.dordrechtmuseum.nl
**DE WERELD VAN HET WATER,
A.P.Schotel (1890-1958); t/m 14 oktober 2012.**

Een overzichtstentoonstelling van de Dordtse impressionist Anthony Pieter

*Anthony Pieter Schotel,
Schepen op de rivier voor Dordrecht, 1916.*

Schotel. Water, lucht en schepen zijn de belangrijkste thema's van deze schilder. Hij schilderde het in alle seizoenen, bij wisselend weer en veranderend licht. Hij kon de sfeer van het moment wonderlijk goed treffen.

Schotel leerde van zijn leermeester Herman Gunneweg net als de Franse impressionisten buiten schilderen, direct naar de natuur. Hij was sterk in lichteffecten, wolkenspel en water. Zijn werkwijze was kijken, nog eens kijken en snel schilderen wat het oog registreert, typisch voor de impressionistische werkwijze.

Vanaf 1915 werkt Schotel full time als schilder met een eigen atelier aan de Bomkade. In 1925 vertrekt hij naar Volendam, het kleurrijke vissersdorpje aan de Zuiderzee dat in die tijd veel kunstenaars aantrekt. Schotel had hier maar één doel: de stoere botter leren schilderen, en dat beheersen tot in de perfectie. In 1927 vertrekt hij naar Vlissingen, daarna naar Rotterdam en in 1929 vestigt hij zich in Laren. Het gaat hem voor de wind. In de jaren twintig en dertig maakt hij reizen naar Londen, België en naar Frankrijk, waar onder invloed van het Franse licht zijn werk verandert.

Ook in de tweede wereldoorlog deed Schotel goede zaken, zijn werk paste bij het kunstideaal van de bezetter. In 1944 vlucht hij (vanwege de op handen zijnde bevrijding?) naar Berlijn en er breekt een donkere periode aan. Pas een aantal jaren later, terug in Nederland, ontstaat weer nieuw werk. Minder gedurfd dan vroeger, maar wel net zo gewild.

Schotel was tijdens zijn leven een succesvol kunstenaar en zijn werk heeft altijd goed verkocht. Zijn schilderijen spreken veel mensen aan; men vond het 'beschaafd', 'charmant'. Zijn 'paarlmoerige nuanceering' werd bewonderd evenals zijn 'zinderend licht'.

Pirosmani, Ezelsbrug.

**OP ZOEK NAAR PIROSMANI;
t/m 11 november 2012.**

Deze tentoonstelling vertelt een eenvoudig verhaal in schilderijen. Het is schilderkunst bestemd voor iedereen, jong en oud, klein en groot. Pirosmani heeft nooit een officiële artistieke opleiding gehad en schildert 'vanuit zijn hart'.

In het Dordrechts Museum is deze zomer een unieke overzichtstentoonstelling van de naïeve Georgische schilder Niko Pirosmani (1862-1918). Nog niet eerder waren er zoveel werken van deze schilder in Nederland te zien. Er zijn 45 schilderijen uit het Georgisch Nationaal Museum naar Dordrecht gekomen.

Aanleiding voor de tentoonstelling was de fascinatie van beeldend kunstenaar Rein Dool (1933) voor de schilder. Hij maakte een hommage in 20 schilderijen en tekeningen die ook getoond wordt. Mattias Ylstra en Stan van Houcke maakten een gefilmde verslag van Dools zoektocht naar Pirosmani's werk en leven. Er worden ook foto's getoond van Dimitri Ermakov (1846-1916). Zijn werk biedt een unieke kijk op het dage-

lijks leven in Georgië rond 1900.

In Georgië is Pirosmani een heel bekend en gerenommeerd kunstenaar. In West-Europa is hij alleen bekend bij liefhebbers en ingewijden. Dat heeft ongetwijfeld te maken met het feit dat zijn werk behoort tot de naïeve schilderkunst. Naïeve kunst ontwikkelt zich vaak buiten het zicht van de 'officiële' kunststromingen.

Pirosmani haalt zijn inspiratie uit het dagelijks leven van Tbilisi of put uit de herinneringen uit zijn jeugd die hij doorbracht in het dorp Mirzaani. Hij vertelt verhalen uit het gewone leven. Hij schildert vissers, ambachtslieden, vrouwen en kinderen, maar ook historische figuren en gebeurtenissen, allerhande festiviteiten, landschappen en het dierenrijk.

Eindhoven – van Abbemuseum
040-2381000 / www.vanabbemuseum.nl
DEZE SOKKEN NIET WIT; De jaren twintig - de collectie in context; t/m 11 november 2012.

Vanaf zaterdag 9 juni 2012 staat een deel van de collectie van het Van Abbemuseum centraal in de tentoonstelling Deze sokken niet wit, samengesteld door het kunstenaarsduo Bik Van der Pol. In deze tentoonstelling ligt de focus op collectiewerken uit de periode 1924-1929, de zogenaamde "roaring twenties"; een periode van grote innovatie en bloei, maar tegelijkertijd van toenemende culturele conflicten, opkomend nationalisme en economische crisis. De periode heeft opvallend veel gelijkenissen met de huidige tijd waarin we leven.

De tentoonstelling bevat werken van onder meer Max Beckmann, Marc Chagall, Theo van Doesburg, Marcel Duchamp, Piet Mondriaan, Pablo Picasso, Charley Toorop, László Moholy-Nagy, Sigmar Polke, Lawrence Weiner en Andy Warhol. Deze werken worden getoond in de context van tekst- en beeldmateriaal uit de archieven van het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG) in Amsterdam en films en gebruiksvoorwerpen uit de jaren twintig.

De titel van de tentoonstelling is afgeleid uit een Dadadocument gericht aan de "H.H. Redakteuren en Journalisten", aangetroffen in de collectie van het IISG. Dit pamflet, opgesteld naar aanleiding van de hevige kritiek die Van Doesburg en consorten over zich heen kregen na de zogenaamde 'Dada-Veldtocht', meldt - gekscherend - dat de sokken die Theo van Doesburg op de Dada soirées droeg niet wit waren, maar 'gris-perle'. Niet alles is wat het lijkt te zijn of zou moeten zijn, lijkt het pamflet te zeggen. Het beeld dat de media creëren stemt niet (altijd) overeen met de werkelijkheid.

Hoorn – Museum van de Twintigste Eeuw
0229-214001 / www.museumhoorn.nl

Museum van de Twintigste Eeuw

VIPs in 3D
t/m 30 september 2012
Met onder meer:
Ben Saunders,
André Hazes,
The Beatles,
Amy Winehouse
en vele anderen.

Aap-Noot-Mies
De geschiedenis van het leesplanke
t/m 28 oktober 2012

Alle rages verzamelen!
t/m 28 oktober 2012
Verzamelaars van het Jaar
t/m 30 september 2012

www.museumhoorn.nl

Katwijk – Katwijks Museum
071-4013047 / www.katwijksmuseum.nl
De Bergense School op bezoek in Katwijk; t/m 3 november 2012.

De tentoonstellingen die het Katwijks Museum tot nu toe heeft gehouden zijn merendeel gewijd geweest aan schilders die tot de grote Katwijkse kunstenaarskolonie behoren.

Het Katwijks Museum is verheugd thans meer dan 50 werken van 14 Bergense School-schilders te kunnen tonen. De schilderijen zijn afkomstig van musea en particuliere collecties. Werken worden getoond van Elsa Berg, Arnout Colnot, Henri Le Fauconnier, Dirk Filarski, Leo Gestel, Frans Huysmans, Wim Schuhmacker, Mommie Schwarz, Jelle Troelstra, Jaap Weijand, Piet Wiegman, Matthieu Wiegman en Piet van

Wijngaardt.

De Bergense School is een stroming in de Nederlandse schilderkunst tussen 1915 en 1925 die wordt gekenmerkt door een expressionistische stijl met kubistische invloeden en donkere tinten. De kunstenaars woonden en werkten in of nabij het Noord-Hollandse kunstenaarsdorp Bergen.

In genoemde periode kreeg de Bergense School in de Nederlandse schilderkunst vorm. De schilders van de groep woonden verspreid over Bergen, Schoorl en Groet.

Grondleggers van de stroming van de Bergense School waren de Franse schilder Henri Le Fauconnier en de Nederlandse schilder Piet van Wijngaardt. Ze kregen veel navolging van jonge schilders die aegerden tegen het impressionisme, net zoals dat in Frankrijk gebeurde met het fauvisme en in Duitsland met het expressionisme.

De schilders hadden een voorkeur voor het stilleven en de menselijke figuur. De beweging werd een eerste originele uiting van wat later het Nederlandse expressionisme zou gaan heten.

De tentoonstelling in het Katwijks Museum geeft deze genoemde kenmerken van de Bergense School duidelijk weer.

Jaap Weijand, gezicht op het kerkje van groet, 1920.

BERICHT MOUVEMENT DADA

Als antwoord op den Vraag van
H.H.Redakteuren en Journalisten

Z of de sokken door den heer
THÉO VAN DoesBURG

OP de DADA-soiRÉE'S IN HOLLAND
gedragen
WIT WAREN

Kunnen wij mededeelen, dat thans als zeker kan
worden vastgesteld dat

DEZE SOKKEN NIET WIT

Waren maar
Gris-PERLE (Fil d'Ecosse)

Zij die op deze sokken reflecteeren kunnen tegen toezending van
20 FR (= Fl 3.-) aan ons bureau, Rue du Moulin vert 51 ter, Paris XIV,
een paar bekomen.

HANS ARP

Laren – Singer Museum
035-5393939 / www.singerlaren.nl/museum
Erotique Rodin; t/m 13 januari 2013.

Singer Laren presenteert voor het eerst in Nederland een verborgen kant van Rodins oeuvre: zijn erotische tekeningen en aquarellen. Deze werken zijn afkomstig uit de collectie van Musée Rodin in Parijs en worden slechts zelden tentoongesteld. De tekeningen, van dromerige naakten tot expliciete voorstellingen, getuigen van Rodins vakmanschap en passie voor zijn belangrijkste inspiratiebron: de vrouw. In de tentoonstelling zijn behalve tekeningen ook beeldhouwwerken van Rodin te zien. Ook komt aan bod dat Rodin met zijn erotische tekeningen invloed heeft uitgeoefend op diverse beroemde modernisten, onder wie Gustav Klimt en Egon Schiele.

Venlo – Limburgs Museum
077-3522112 / www.limburgsmuseum.nl
Jean Laudy - Schilder van bloemen en borsten; t/m begin december 2012.

De regio Venlo is dit jaar gastheer voor de Floriade, de wereldtuinbouwtentoonstelling. Het Limburgs Museum viert het met Flower Power, een boektentoonstelling. Vanaf 6 september tot en met begin december 2012 wordt in een kleinere presentatie het werk getoond van Jean Laudy, een begenadigd schilder van vooral rozen,

maar ook van portretten en van sensuele naakten.

Jean Laudy (Venlo 1877 - Sint-Lambrechts-Woluwe 1956) was geen hemelbestormend avant-gardist, maar een honderd procent vakman die schilderde wat liefhebbers graag van hem kochten. Hij was sterk beïnvloed door het impressionisme. De beau monde van Brussel was weg van zijn portretten, zeker nadat hij leden van het Belgisch koningshuis op doek had vereeuwigd, onder wie koning Albert I, koningin Elisabeth en koning Leopold III. Als liefhebster van rozen liet Elisabeth grote boeketten vanuit de koninklijke tuinen van Laken bezorgen bij het atelier van de schilder in Brussel. Laudy zorgde ervoor dat enige tijd later een stilleven met rozen ten paleize

Jean Laudy, meisje met appeltjes.

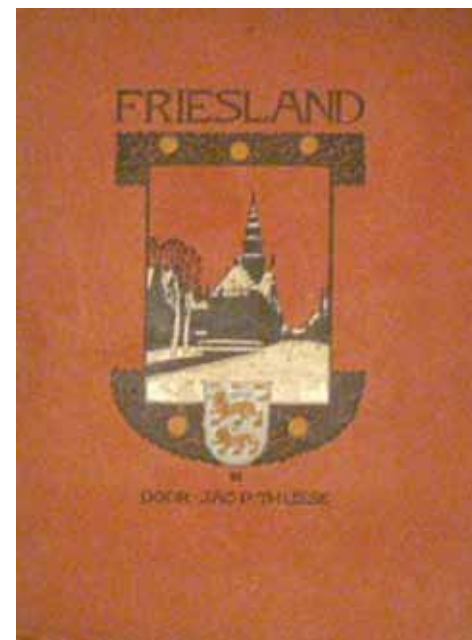
werd bezorgd. De band tussen koninklijke opdrachtgeefster en schilder was zo innig, dat ze in 1955 zijn laatste retrospectieve tentoonstelling hoogstpersoonlijke opende.

Naast landschappen, stads- en dorpsgezichten, was Laudy ook de schilder van de naakten. Hij moet er tientallen hebben vervaardigd die hun weg hebben gevonden naar salons in de Belgische hoofdstad. Het Limburgs Museum heeft in zijn collectie onder meer een odalisk van Laudy, een welgevulde vrouw liggend op een sofa. Speels en ondeugend is het doek 'Meisje met appeltjes', waarop een brutaal tienermeisje met blote borsten een appel aangereikt krijgt van een wat oudere man, die haar licht verwilderd gadeslaat.

Tijdens zijn studie in Brussel ontmoette hij de kunstenares Hélène Demoulin, met wie hij in 1905 trouwde en in Sint-Lambrechts-Woluwe een gezin stichtte. Het atelier in Brussel hield hij aan, bijna dagelijks reisde hij op en neer met het openbaar vervoer. In 1931 verwierf Laudy de Belgische nationaliteit. De band met zijn geboortestad is altijd innig geweest. Hij was bevriend met Venlose families, die regelmatig werk van hem kochten. In 1937 schilderde hij een portret van burgemeester Bernard Berger, die in dat jaar vijftig werd. De stad Brussel noemde al tijdens zijn leven een straat naar Laudy. Venlo deed dat later ook, nadat hij was overleden.

Zaandam – Zaans Museum & Verkade Paviljoen
075-6162862 / www.zaansmuseum.nl
Verkade album 'Friesland'; t/m 4 november 2012.

Het album Friesland is niet alleen het laatste Verkade-album in de aaneengesloten rij van albums van auteur Jac. P.Thijssen, maar ook het laatste zogenaamde reisalbum. Het

album was gepland voor 1918, maar verscheen pas in april 1919, nadat in 1917 eveneens geen album was verschenen.

De provincie Friesland was een openbaring voor Thijssen, die deze provincie slechts eenmaal eerder had bezocht. Hij vond de Friese stugheid wel meevallen en blijkbaar een Hollandse uitvinding. Hij ervoer Friesland helemaal niet als arme provincie en vergeleek de Friese meren met de Alpen. Twee fietstochten met zijn vrouw door Friesland leverden hem zoveel wetenswaardigheden op, dat hij er met gemak en plezier een album over kon vol schrijven.

De Eerste Wereldoorlog had niet alleen de planning van de verschijning van de albums in de war gebracht; er was ook een tekort aan papier waardoor er maar 16.000 exemplaren van dit album gedrukt konden worden. De 144 kleurenplaatjes waren net als bij de vorige drie albums van L.W.R. Wenkebach, Edzard Koning en Jan Voerman Jr.

Tentoonstellingen uitgebreid beschreven in eerder verschenen uitgaven van 'Rond 1900'

Amsterdam - Van Gogh Museum
020-5705200 / www.vangoghmuseum.nl
Schoonheid in veelvoud; hoogtepunten uit de prentencollectie van het Van Gogh Museum; t/m 23 september 2012.

Amsterdam – Hermitage
0900-437648243 / www.hermitage.nl
Impressionisme: sensatie & inspiratie, Favorieten uit de Hermitage; t/m 13 januari 2013.

Assen – Drents Museum
0592-377773 / www.drentsmuseum.nl
Nederlandse affiches 1890 – 1940; t/m 4 november 2012.

Gouda –MuseumgoudA
0182-331000 / www.museumgouda.nl
Kunstaardewerf fabriek Regina, Gouda (1916/1979); t/m 28 oktober 2012.

's-Gravenhage - Gemeentemuseum
070-3381111 / www.gemeentemuseum.nl
Mondriaan en de Stijl; t/m 1 januari 2014.

Groningen – Groninger Museum
050-3666555 / <http://www.groningermuseum.nl>
Painting Canada, Tom Thomson and the Group of Seven. t/m 30 september 2012

Leerdam – Nationaal Glasmuseum
0345 – 614960 / www.nationaalglasmuseum.nl
Copier: een nieuw Leven; t/m december 2012.

Roermond – Cuypershuis
0475-359102 / www.cuypershuisroermond.nl
Oud papier? Een verrassende vondst: sjablonen en ontwerpen uit Cuypers' werkplaats; t/m 4 november 2012.

Steenwijk – Instituut Collectie Hildo Krop
Gasthuislaan 2, 8331, MX Steenwijk,
www.hildokrop.nl
Hildo Krop, stadsbeeldhouwer van Amsterdam; t/m 30 september 2013.

Utrecht – Centraal Museum
030-2362362 / www.centraalmuseum.nl
RIETVELD EN VAN BAAREN COLLECTIE, Kunst en vormgeving 1915-1930; t/m 19 mei 2013.

Zwolle - Kasteel Het Nijenhuis, Heino/Wijhe
Tel 0572-388188 / www.museumdefundatie.nl
Topstukken uit Fundatie collectie te zien in Kasteel het Nijenhuis; t/m 1 april 2013.